

Hyvinvointivaltion rahoituksen arvo- kuilu

Lama tulee paisuttamaan Suomen julkisen talouden kestävyysvajetta tuntuvasti. Ovatko kansalaiset valmiita rahoittamaan sen kiinni kuromisen?

Juhana Vartiainen
Enhetschef
Konjunkturinstitutet, Tukholma
juhana.vartiainen@konj.se

Käsitykset pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta ovat maailmalla viime vuosikymmenen aikana sekä yhdentyneet että muuttuneet myönteisiksi suorastaan hämmästyttävällä tavalla. Ainakin valistuneemmassa tutkijakeskustelussa ja poliittisessa keskustelussa

Kirjoitus perustuu esitelmään, jonka kirjoittaja piti Kalevi Sorsa-säätiön perjantai-yliopistossa 27.2.2009 Helsingin Paasitornissa.

Juhana Vartiainen aprikoi, edellyttääkö hyvinvointivaltion rahoitus niin ankaria työntöön kannustimia, että ne ovat ristiriidassa hyvinvointivaltion solidaarisen arvopohjan kanssa.

”pohjoismaiseen malliin” viitataan yhä useammin myönteisessä hengessä. Tämän arvostuksen muutoksen kanssa on käynyt käsi kädessä se, että myös pohjoismaisen mallin analyttinen kuva on muuttunut. Siinä missä se aiemmin usein nähtiin markkinataloudelle vihamielisenä sosialismina, monissa uudemmissa tulkinnoissa pohjoismainen hyvinvointivaltio ja markkinatalous nähdään toisiaan tukevinä instituutioina. Tämä suopea näkemys ilmenee selvästi vaikkapa Financial Times -lehden pääkirjoituksissa.

Tällaista tulkintaa hyvinvointivaltion ja markkinatalouden auvoisesta yhteiseloista edusti myös teos ”The Nordic Model”, jonka laadinnassa olin mukana yhdessä Torben Andersenin, Bengt Holmströmin, Seppo Honkapohjan, Sixten Korkmanin ja Hans Tson Söderströmin kanssa.¹ Kirjassa raportoiduista vertailuista käy ilmi se, miten markkinatalousmyönteisiä maita Pohjoismaat ovat. Hyödyke-markkinoiden säätely on vähäistä, tekniseen kehityksen ja vapaakauppaan on aina suhtauduttu myönteisesti, eikä edes työntekijöiden irtisanomissuoja ole tiukempi kuin Euroopan unionin maissa keskimäärin. Palkanmuodostus on yksilöllistynyt laajasti Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa. Tällaiseen markkinaehtoiseen taloudenpitoon on liitetty laajat julkispalvelut, sosiaaliturva ja työttömyysturva sekä korkea veroaste.

Esitämmekin ”The Nordic Model” -kirjassa, että julkisten palveluiden, sosiaaliturvan ja markkinatalouden välillä on myönteinen symbioosi. Hyvinvointivaltio on rationaalinen vastaus globaalin markkinatalouden epävarmuudelle. Rohkea osallistuminen maailmantalouteen vapaakaupan kautta on hyvinvointimme perusta, mutta se luo myös epävarmuutta, koska markkinatulot jakautuvat epätasaisesti ja ne vaihtelevat myös maailmantalouden suhdannevaihtelujen myötä toimiala-, yritys- ja yksilökohtaisesti. Siksi on järkevää muodostaa hyvinvointivaltio ikään kuin vakuutuspoolina, johon

¹ Ks. Andersen et al. (2007).

Pohjoismaissa kansalaiset kaikki osallistuvat ja jossa markkinatalouden hyötyjä tasataan kansalaisten kesken tulonsiirroilla ja julkis palveluilla. Pohjoismaissa tätä kehitystä edesauttoi arvatenkin kulttuurinen yhtenäisyys, vapaakirkollisuudesta inspiroitunut kansanliikeperinne sekä työväenliikkeen vahva asema, jota puolestaan tuki avaintoimintakenttien kehitys.

Pohjoismaissa hyvinvointivaltio ja markkinatalous tukevat toinen toisiaan.

Markkinatalous ja globalisaatio luovat siis hyvinvointivaltion poliittisen kysynnän. Hyvinvointivaltion eli julkis palveluiden ja sosiaaliturvan poliittinen suosio näyttääkin kaikissa Pohjoismaissa kyselytutkimusten nojalla erittäin vankalta. Huomionarvoista on, että Pohjoismaiden porvarillisetkin puolueet – jotka tällä hetkellä istuvat vallankahvassa Tanskassa, Ruotsissa ja Suomessa – ovat kaikki myös periaatteessa hyväksyneet hyvinvointivaltion. Mikään merkittävä poliittinen puolue ei siis nykyään yritä hakea poliittista valtakirjaa vaatimalla reippaita veronalennuksia ja samalla peruskoulujen ja terveystieteiden purkamista. Tässä on tapahtunut yhden sukupolven aikana valtava poliittinen muutos.

Arvelemme teoksessa kuitenkin myös, että linkki toimii myös toiseen suuntaan: juuri tällaisen ”vakuutuspoolin” eli hyvinvointivaltion olemassaolo on puolestaan ylläpitänyt Pohjoismaissa vapaakaupan ja markkinatalouden poliittista suosiota sekä vähentänyt rakennemuutoksiin kohdistuvaa epäluuloa ja vastustusta. Rakennemuutoshan yleensä lisää koko-

naistuloja mutta synnyttää samalla sekä voittajia että häviäjiä. Rakennemuutosten vastustus voi olla rationaalista, koska taloudenpitäjät eivät etukäteen tiedä, kumpaan ryhmään he kuuluvat. Jos taloudenpitäjät voivat kuitenkin luottaa siihen, että sosiaaliturva ja verotus jakavat nopeamman talouskasvun hedelmiä kohtuullisen oikeudenmukaisesti, vastustus on vähäisempää.²

Hyvinvointivaltion poliittinen perusta voi silti olla hauras

Tästä auvoisasta lähtökohdasta huolimatta epäilen, onko hyvinvointivaltion rahoitus ajan mittaan kestäväällä pohjalla, ainakaan Suomessa. Taloudelliset perusoikeudet sekä tärkeimmät julkis palvelut -hoivapalvelut ja koulutus - nauttivat tietysti vankkumatonta poliittista suosiota. Mielestäni on myös huomionarvoista, että ainakin peruspalvelut ja vähimmäis- turva näytetään tulkittavan suorastaan perustuslain suojaamiksi yksilöllisiksi oikeuksiksi.

Ikärakenteen muutos johtaa kuitenkin siihen, että sosiaaliturvan ja julkis palvelujen rahoitus edellyttää entistä korkeampia veroasteita ja entistä suurempaa työpanosta. Jo ennen nykyistä lamaa arvioitiin, että Suomessa julkisessa taloudessa vallitsee kestävyysvaje, jonka suuruusluokka on prosentti bruttokansantuotteesta.³ Nyt yltynyt lama tulee todennäköisesti nostamaan tätä arviota 2–3 bkt-prosenttiyksiköllä, koska pitkän aikavälin tuottavuuskasvun nusteita tarkistetaan alaspäin kaikkialla maailmassa, koska lama tulee kasvattamaan julkista velkaa eli ”alkuehtoja” ja koska työttömyyden kohoaminen tulee myös heikentämään työvoimaa pysy-

2 Olemme raportissa Jäntti ym. (2006) pohdiskelleet tätä argumenttia yleisemmin lähtien liikkeelle teoriallista, jonka esittivät Fernandez ja Rodrik (1991).

3 Ks. Laine ym. (2009).

västi. Jos kestävyysvaje päättyy jonnekin 4 bkt-prosenttiyksikön paikkeille, se on jo poliittisesti aika haastava eikä viimeaikainen keskustelu sosiaaliturvasta ja veroista rohkaise ajattelemaan, että ongelma ratkaistaan muilla mutkilla.

Jotta hyvinvointipalvelut voitaisiin rahoittaa, tarvitaan siksi korkeaa työhönosallistumisastetta, alhaista työttömyyttä sekä kohtuullisen korkeaa veroastetta. Sekä osallistumisasteen nostaminen että rakenteellisen työttömyyden alentaminen edellyttävät muutoksia työnteon kannustimiin suhteessa nykytilaan. Tällaisia laskelmia ekonomistit tietysti osavat laatia, ja kestävyysvajeen umpeen kurominen on periaatteessa aivan mahdollista sellaisella uudistuspaketilla, jossa työttömyysturvan kesto heikennetään, työhönottovelvollisuutta ja muuttovelvollisuutta kiristetään ja eläkkeelle siirtymisen houkuttelevuutta vähennetään.

Juuri tässä epäilen kuitenkin piilevän ristiriidan. Hyvinvointivaltio on syntynyt sellaiselta arvopohjalta, johon ei ole helppo ympätä ajatusta napakammista kannustimista, jotka pakottavat työntekoon. Tämä aiheuttaa ristiriidan hyvinvointivaltion eettisen perustan ja toiminnallisen perustan välille. Kutsun tätä ristiriitaa *arvokuiluksi* ja koetan seuraavaksi lähemmin luonnehtia, mitä sillä tarkoitan.

Hyvinvointivaltio syntyi työväenliikkeen (ja Suomessa myös keskustaliikkeen) sisäisen solidaarisuuden pohjalta. Varsinkin Ruotsissa tällainen työväenliikkeen me-henki on edelleen voima-

Hyvinvointivaltion arvokuilu on ristiriitaisen eettisen perustan ja toiminnallisen perustan välillä.

kas: hyvinvointivaltio nähdään etuina, jotka "me" olemme onnistuneet ulosmittaamaan itsellemme. Hyvinvointivaltiota ajaneet tavallisen kansan puolueet eivät olleet kovin huolestuneita siitä, että systeemi suosii vapaamatkustajia "oman" porukan piirissä. Omaan liikkeeseen, muihin työläisiin (ja Suomessa, miksei talonpoikiinkin) suhtauduttiin luottavaisen solidaarisesti, epäilemättä heidän haluaan tehdä ahkerasti työtä. Siksi työttömyysturvan, sairausvakuutuksen ja eläketurvan parantaminen oli itsestään selvä, kaikkien hyvinvointia kohentava toimintatapa.

Tällaista me-kokemusta vahvisti sodanjälkeisen Suomen nopeaan rakennemuutokseen kuulunut kulttuurin yhteenkuuluvuus, joka kumpusi siitä, että useimmilla oli juuret joko työläis- tai talonpoikaiskodissa⁴. Työmoraali lienee näillä ryhmillä ollut korkea, ja mikä tärkeintä, enemmistö varmaan uskoi muidenkin työmoraalin olevan korkea. Koska ikä-

4 Ilmauksena tästä iloisesta yhteishengestä on mieleeni jäänyt esimerkiksi Peter von Baghin "Sininen laulu"-historiadokumentin haastattelu, jossa joku suurten ikäluokkien nuori henkilö lausui jotain sen tapaista kuin: "Oli ihanaa, kun olimme kaikki niin samanlaisia!"

rakenne oli suotuisa, ts. oli suhteellisen paljon työkäisiä veronmaksajia, hyvinvointipalveluiden laajentaminen saattoi tapahtua ilman, että niiden rahoittaminen koettiin yksilötasolla raskaana.

Jo 1990-luvun lama heikensi työmarkkinoita syrjäytämällä osan ihmisistä työmarkkinoilta, ja edessä oleva ikärakenteen muutos saattaa pakottaa kiristämään tulonsiirtojen ehdollisuutta. Toisin sanoen työttömiltä edellytetään ahkerampaa työn etsintää ja tarvittaessa myös asuinpaikan ja ammatin vaihtoa. Tavalla tai toisella on tarpeen tehdä työllisyyden ja työvoiman ulkopuolella olemisesta riittävän "inhottavaa" suhteessa työntekoon.

Juuri tällainen pakottavaksi koettu kannustaminen voi kuitenkin toimia itseään vastaan, jos se nostaa kannustettavien mielissä kapinan. Hyvinvointivaltion arvopohjaan on kuulunut solidaarisuus muita ihmisiä kohtaan sekä luottamus heidän ahkeruuteensa ja hyvään tahtoonsa. Jos työmarkkinoilla käytetään liian ankaria kannustimia, tämä luottamus horjuu, eivätkä ankaratkaan kannustimet ehkä saa aikaan toivottua tulosta.

Taloudelliset kannustimet eivät näet tunnetusti ole hyvä tapa saada aikaan mallikasta käyttäytymistä, jos "päämiehen" ja "agentin" välillä vallitsee solidaarisuuden, arvostuksen ja arvostuksen tavoittelun siteitä. Hyvä esimerkki tästä on perheiden sisäinen toiminta. Me emme halua ensisijaisesti vaikuttaa oman perheemme jäseniin, puolisoomme tai lapsiimme taloudellisilla kannustimilla. Sitä vastoin toivomme, että perheen sisällä ollaan solidaarisia toisille ja sisäistetään velvollisuudentunto ja ahkeruus. Sama koskee läheisiä ystäviä: heihin luotetaan eikä heidän toimintaansa koeteta kontrolloida palkkioilla, valvonnalla ja kielloilla.

Työväenliikkeen sisäisessä keskustelussa on mielestäni myös vallinnut jonkinlainen perheyhteisön sisäistä tilannetta muistuttava me-henki. Tämä näkyi Ruotsissa

**Liian ankarat kannustimet
murentavat sitä
luottamusta, jolle
halukkuus rahoittaa hyvin-
vointivaltiota perustuu.**

vielä selvemmin kuin Suomessa ja voi olla yksi syy siihen, että sosialidemokraattien on poliittisesti vaikeaa ajaa työttömyysturvan kiristämistä ja muita työntekoon pakottavia/kannustavia uudistuksia: ne sotivat sitä me-henkeä vastaan, joka työväenliikkeessä on vallinnut.

Tällainen pohdiskelu voi tuntua kovin yleiseltä, mutta viimeaikaisessa matemaattisessa hyvinvointiteoriassa on esitetty myös formaaleja malleja, jotka tukevat näkemystä taloudellisten kannustinten rajallisuudesta tai jopa vahingollisuudesta silloin, kun agenttien välillä vallitsee arvostuksen siteitä.

Käsillä olevan argumenttini kannalta erittäin osuva on Ellingsenin ja Johannessonin (2008) malli. Siinä tarkastellaan päämiestä ja agenttia, jotka voivat olla joko itsekkäitä tai epäitsekkäitä. Uutta tässä mallissa on se, että sekä agentti että päämies välittävät myös siitä, arvostaako toinen heitä. Agentti toivoo, että päämies arvostaisi häntä, ja hän olisi erityisen iloinen siitä, että epäitsekkäs päämies arvostaisi häntä. Jos nyt päämies luo ankarat taloudelliset kannustimet ja kontrollijärjestelmän, agentti saa vahvan signaalin siitä, että päämies on suurella todennäköisyydellä itse itseks. Tässä tapauksessa agentin mielestä päämies on niin kelju, ettei häneen edes kannata tehdä vaikutusta ponnistelemalla. Näin siis napakat taloudelliset kannustimet saattavat syödä tilaa siltä mekanismilta, että ponnistelemme saadaksemme muiden arvostusta, ja arvostamme sellaisten ihmisten arvostusta, joita itse arvostamme. Samantapaisia argumentteja työn eetoksesta näkee tietysti usein työelämän tutkimuskirjallisuudessa.⁵

⁵ Esimerkiksi Juha Siltala (2004) korostaa henkilöstön arvoja: kun pakotetaan, ei ole mukavaa tehdä mitään hyvin, mutta jos saa itse valita suorituksensa tason, tehdään pelkästä ylpeydestä ehkä enemmän työtä kuin minkään rahakannustimen perusteella. "Pakkotyöhön ei sielua sidota" (Siltala 2004, 438).

Tämä tutkimuskirjallisuus on yleensä lähtenyt liikkeelle sopimusteorian ja liikkeenjohdon ongelmista, eikä sitä tietääkseni ole sovellettu hyvinvointivaltion rahoituksen ja työhalukkuuden kaltaisiin yhteiskuntapolitiikan kysymyksiin. Jos "päämieheksi" ajatellaan kaikki muut kansalaiset (joita valtiolta edustaa), ja "agentiksi" yksittäinen työntekijä, asetelma tukee mielestäni täsmälleen yllä perustelemaani päätelmää. Työntekijä ahkeroi mielellään (esimerkiksi työnhauksussa), jos hän uskoo tulevansa näin muiden arvostamaksi, ja hän on erityisen tyytyväinen, jos muut ovat ahkeria ja arvostavat häntä. Jos työvoimapolitiikan säännöt ovat kuitenkin kontrolloivia ja pakottavia, tämä kontrolli ja pakko antavat signaalin siitä, että kaikki muut kansalaiset tai ainakin enemmistö heistä on pikemminkin laiskoja. Tässä tapauksessa valtion eli muiden kansalaisten arvostuksen saavuttaminen ponnistelemalla ei ehkä tunnukaan tavoittelemisen arvoiselta.⁶

Lopuksi

Olen yllä esittänyt epäilyjä sen suhteen, vastaako hyvinvointivaltion poliittista hyväksyttävyyttä myös poliittinen halu rahoittaa sitä. Taustalla ei välttämättä ole pelkkä verokapina vaan syvempi ristiriita hyvinvointivaltion toiminnallisen perustan ja arvoperustan välillä. Lyhyesti ilmaistuna hyvinvointivaltion rahoittaminen voi edellyttää niin napakoita työhön osallistumisen ja työllistymisen

⁶ Voi tietysti ajatella, että "valtion" eli kaikkien muiden kansalaisten arvostuksen tavoittelu on outoa, koska valtio on anonyymi eikä kysymyksessä ole kenenkään olemassa olevan tai agentin tuntemaan henkilön arvostuksen saaminen. Kokeellinen tutkimus on kuitenkin osoittanut, että arvostusta haetaan, vaikka sen antajan ja saajan välillä ei olisi mitään sidettä (ks. Ellingsen ja Johannesson 2008, jossa on viittauksia alan tutkimuksiin).

kannustimia, että taloudenpitäjät kokevat poliittisen vallan (eli muut kansalaiset) eettisesti arveluttavaksi subjektiksi, johon ei edes haluta tehdä hyvää vaikutusta ponnistelemalla työelämässä.

Nyt käynnissä oleva talouslama tulee nopeasti kärjistämään nämä ristiriidat, ja kiistely tuiki tarpeellisesta eläkeiän nostamisesta ja yhtä tarpeellisesta kiinteistöveron alarajan nostosta ovat vasta esimakua siitä, millaista tulevaisuuden poliittinen keskustelu tulee olemaan. Suomen politiikassa on pitkään vallinnut kolme vahvaa voimaa: ensin näkin sitoutuminen yksilöllisiin taloudellisiin oikeuksiin eli "subjektiivisiin oikeuksiin", joihin nähdään kuuluvan hyvä perusturva; toiseksi vanha kameralistinen pyrkimys alhaiseen valtionvelkaan; ja kolmanneksi orastava verokapina ja varsinkin haluttomuus laajentaa veropohjaa työtulojen ulkopuolelle. Ei ole selvää, mikä näistä vahvoista voimista joutuu väistymään, kun laman jälkeen joudutaan ottamaan kantaa entistä suurempaan julkisen talouden kestävyysvajeeseen. ■

KIRJALLISUUS

- Andersen, T. & Holmström, B. & Honkapohja, S. & Korkman, S. & Söderström, H.T. & Vartiainen, J. (2007), *The Nordic Model: Embracing Globalization and Sharing Risks*, Helsinki: Etlä/Taloustieto.
- Fernandez, R. & Rodrik, D. (1991), *Resistance to Reform: Status Quo Bias in the Presence of Individual-Specific Uncertainty*, *American Economic Review*, 81, 1147–1155.
- Ellingsen, T. & Johannesson, M. (2008), *Pride and Prejudice: The Human Side of Incentive Theory*, *American Economic Review*, 98, 990–1008.
- Jäntti, M. & Saari, J. & Vartiainen, J. (2006), *Growth and Equity in Finland*, UNU/WIDER Discussion Paper 2006/06.
- Laine, V. & Sinko, P. & Vihriälä, V. (2009), *Ikääntymisraportti, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2009*.
- Siltala, J. (2004), *Työelämän huonontumisen lyhyt historia*, Helsinki: Otava.

Onko pienituloiset unohdettu verouudistuksissa?

Pertti Honkasen laskelmien mukaan pienten palkkatulojen verotus on keventynyt vuosina 1995–2009. Verohelpotukset ovat kuitenkin suhteellisesti eniten kasvattaneet hyvätuloisten käytettävissä olevia tuloja.

Pertti Honkanen
Vastaava tutkija
Kelan tutkimusosasto
pertti.honkanen@kela.fi

1990-luvun puolivälin jälkeen tuloverotusta on kevennetty lähes jatkuvasti. Artikkelissa esitetään laskelmia vaikutuksista tulonjakoon.

Veroratkaisujen vaikutuksesta tulonjakoon keskustellaan julkisuudessa ja myös eduskunnassa varsin runsaasti. Kun tuloverotuksen muutoksia toteutetaan, niiden tulonjakovaikutuksia selvitetään kuitenkin harvoin – tai

tuskin koskaan – lakiesityksissä tai muissa valmisteluasiakirjoissa. Yleensä tyydytään esittämään esimerkkitaulukko veron ja veroasteen muutoksista eri tulotasoilla.¹

¹ Esim. HE 118/2008 vp, s. 23.

Pääperusteluna tuloverohelpotuksille on viime vuosina ollut työllisyyden edistäminen.² Jos tämä tavoite toteutuisi, voisi odottaa tuloerojen tasoittamista, sillä työttömyys on ensi sijassa pienituloisten väestöryhmien ongelma. Optimistisesti voisi odottaa, että verohelpotuksista mahdollisesti seuraava työllisyyden parantuminen siirtää pienituloisia työttömiä tuloasteikossa korkeammille portaille. Tällaiselle odotukselle on kuitenkin vaikea löytää tilastoista ja erilaisista laskelmista ainakaan suoraa todistusta, sillä tunnetusti tuloerot ovat kasvaneet merkittävästi 1990-luvun puolivälin jälkeen. Tuloerojen kasvu on painottunut tuloasteikon yläpään, jossa työllisyyden vaihteluilla ei ole paljon vaikutusta. Samalla kuitenkin suhteellinen pienituloisuus on lisääntynyt, mikä on vastoin optimistista odotusta.

Tässä tarkastellaan tuloverotuksen kehittymistä vuodesta 1995 eteenpäin. Näin tarkasteluun tulevat Lipposen ja Vanhasen hallitusten aikana tapahtuneet muutokset. Aikaisemmat Holkerin ja Ahon hallituksen verouudistukset sivuutamme tässä yhteydessä. Keskitymme ansiotulojen verotukseen siten kuin ansiotulot verolaissa nykyisin määritellään: ansiotulot ovat muita kuin pääomatuloja. Ne eivät siis ole pelkästään palkka- tai yrittäjätuloja. Tuloverolain ansiotulokäsite on laajempi kuin normaalissa kielenkäytössä, jossa ansiotuloilla tarkoitetaan yleensä samaa kuin työtuloilla.

1990-luvun alun laman jälkeen perussuunta tuloverotuksessa on pysynyt melko lailla samana. Tuloverotusta on kevennetty lähes joka vuosi valtion tuloveroasteikkoa alentamalla sekä erityisesti ansiotulovähennyksiä kehittämällä. Ratkaisujen mitoitukset ja yksityiskohdat ovat vaihdelleet jonkin verran vuosittain. Kaikkina vuosina valtion tuloveroasteikkoihin on tehty vähintään ns. inflaatiotarkistus.

2 Esim. Hallituksen esitys eduskunnalle talousarvioksi vuodelle 2009, yleisperustelut.

Kunnallisverotuksen perusvähennyksen jäädyttäminen on heikentänyt monien pienituloisten suhteellista elintaso.

Lisäpiirteitä muutoksiin tuovat mm. osinkotulojen verotuksen muutos vuonna 2005 sekä eläkeläisille suunnatut verohelpotukset nykyisen hallituksen aikana.

Oheisessa taulukossa 1 on selvitetty tiiviisti tuloverojärjestelmän joidenkin elementtien muutoksia 1995–2009. Siitä nähdään, että toimenpidevalikoima on jonkin verran vaihdellut eri vuosina. Valtion tuloveroasteikon inflaatiotarkistukset on tehty kaikkina vuosina, mutta veroprosenttien alennuksia ei tehty vuosina 1995, 1996 ja 1998. Ansiotulovähennysten kehittäminen on ollut keskeinen osa veropolitiikkaa vuodesta 1997 lähtien, mutta esimerkiksi

vuonna 2005 tätä veropolitiikan keinoa ei käytetty. Vuonna 2006 otettiin käyttöön valtionverotuksen ansiotulovähennys, joka nyttemmin on nimetty työtulovähennykseksi. Samoin tulonhankkimisvähennyksen ja työmatkakuluvähennysten suurentaminen on ollut useina vuosina mukana keinovalikoimassa.

Varsinaiseen tuloverotukseen keskitetyssä tarkastelussa unohtuvat usein sosiaaliturvamaksut, joissa myös on tapahtunut paljon muutoksia. Vuodesta 1993 lähtien palkansaajien palkasta suoraan ennen ennakonpidätystä perittävät eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut ovat vaikuttaneet olennaisesti verorasiin. Niiden vaikutus on kahdensuuntainen: ne nostavat verorasitusta, mutta ne ovat vähennyskelpoisia varsinaisessa tuloverotuksessa. Palkasta suoraan perittävät maksut ovat tänä vuonna 6,3 tai 5,2 prosenttia siitä riippuen, onko henkilö täyttänyt 53 vuotta vai ei.

Kansaneläkevakuutusmaksua lakattiin perimästä palkansaajilta vuoden 1995 jälkeen. Lamavuosina perittiin hyväntuloisilta ja myös eläketuloista korotettua sairausvakuutusmaksua. Hyväntuloisten korotettua maksua perittiin viimeisen

Taulukko 1. Tuloverotuksen keskeisten elementtien muutoksia 1995–2009.

Verovuosi	Tuloveroasteikon inflaatiotarkistus	Tuloveroasteikon veroprosenttien alennus	Kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen kehittäminen	Valtionverotuksen ansiotulovähennyksen kehittäminen	Tulonhankkimisvähennyksen tai työmatkavähennyksen suurentaminen
1995	Kyllä	Ei	Ei		Ei
1996	Kyllä	Ei	Ei		Ei
1997	Kyllä	Kyllä	Kyllä		Kyllä
1998	Kyllä	Ei	Ei		Kyllä
1999	Kyllä	Kyllä	Kyllä		Kyllä
2000	Kyllä	Kyllä	Kyllä		Kyllä
2001	Kyllä	Kyllä	Ei		Kyllä
2002	Kyllä	Kyllä	Kyllä		Ei
2003	Kyllä	Kyllä	Kyllä		Kyllä
2004	Kyllä	Kyllä	Kyllä		Kyllä
2005	Kyllä	Kyllä	Kyllä		Ei
2006	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
2007	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä
2008	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei
2009	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei